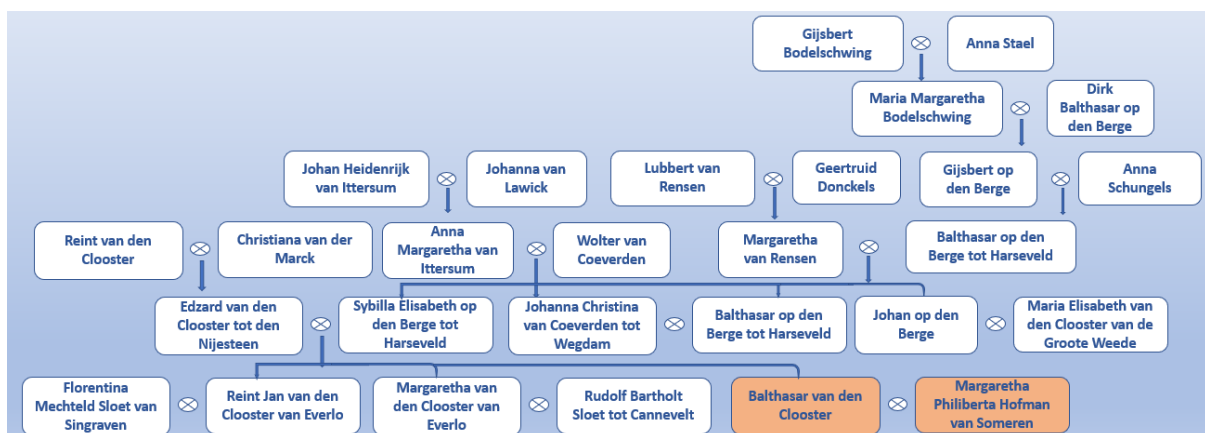

Balthasar van den Clooster en de havezate Benthuis

Albert van der Kaap

Door een landbouwcrisis liepen de pachtinkomsten van de adel terug in het midden van de achttiende eeuw, waardoor andere bronnen van inkomsten nog belangrijker werden dan ze al waren. Zo gaf het recht van verschrijving in de Staten van Overijssel zicht op allerlei goedbetaalde bijbaantjes. Het was dus zaak om, als je meerdere zoons had, ook voor hen zo'n recht te verwerven en te behouden. Maar door de crisis was het niet eenvoudig om te (blijven) voldoen aan de criteria voor het zijn van riddermatige, vooral de vermogens eis van 25.000 gulden per havezate leverde nu problemen op. Maar daarvoor werd soms een oplossing gevonden.

Schijnverkopen

Als een edelman moeite had voldoende landerijen, en dus waarde, bijeen te brengen om zich voor verschrijving te kwalificeren, waren collega-edelen soms bereid om door middel van schijnverkopen de helpende hand te bieden. Het reguliere aanbod aan land schoot tekort om een riddermatige in één klap of snel aan zijn vermogenskwalificatie te helpen. In dit geval konden de edelen die boven het minimum zaten uitkomst bieden. Zij konden zoveel vastgoed transporteren tot de ondergrens van 25.000 gulden was bereikt. Men regelde een 'verkoop' met de afspraak dat het getransporteerde onmiddellijk naar 'verkoper' zou terugkeren als 'koper' het niet meer nodig zou hebben. Van een werkelijke overdracht van onroerend goed, waarbij lusten en lasten door de koper genoten en gedragen werden, was bij dergelijke 'papier' transporten geen sprake.¹

¹ Henk van Heerde: https://stadvollenhove.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=144&catid=16

Balthasar van den Clooster en de havezate Benthuis

In 1747 was de havezate Benthuis² in Vollenhove onderwerp van zo'n 'handeltje' in adellijke kringen. De havezate Benthuis lag op de hoek Bentstraat - Groenestraat, linksonder op het kaartfragment hiernaast (het zuiden is hier bovenaan). Het grensde in het oosten (links op de kaart) aan Oldruitenborg.

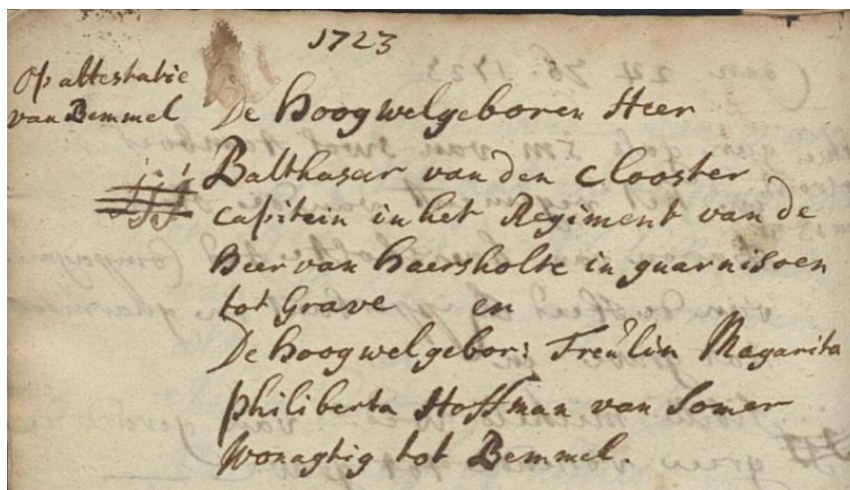

Benthuis is in het bezit van verschillende families geweest. De oorspronkelijke bezitters waren mogelijk de Van Isselmudens, later waren leden van de families De Vos van Steenwijk en Sloet de eigenaren. In 1671 werd Arent Conraedt van der Lawick, zoon van Arent tot Benthuis en Hendrina van Woldenburgh, van deze havezate verschreven. Zijn erfgenamen waren door schulden gedwongen Benthuis op 7 december 1717 te verkopen. In 1720 werd Willem Frederik Blankvoort van Benthuis verschreven.

De voogden van zijn zoon Jan Gerrit verkochten Benthuis op 27 februari 1747. Het ging om huis en hof en het recht van verschrijving in de Ridderschap. Koper was Balthasar van den Clooster, die er in 't zelfde jaar van verschreven werd. Hij was gehuwd maar overleed kinderloos.

Wie was Balthasar van den Clooster?

Balthasar van den Clooster, was een zoon van Edzard van den Clooster (zoon van Reint van den Clooster en Christina van de Marck) en Sibilla Elisabeth op den Berge. Hij overlijdt op 9 februari 1758. Hij trouwde in 1723 (ondertrouw in oktober) met Margarita Philiberta Hoffman van Someren uit Bemmelen, dochter van Willem Hoffman van Someren en Johanna van Bloemendal. Margarita, geboren in 1698, sterft op 19 februari 1774. Het echtpaar krijgt geen kinderen en Adriana Eleonora Catharina Hofman van Someren, de zus van Margarita en getrouwd met A.J. Gansneb Tengnagel is haar erfgenaam.

Bij zijn huwelijk is hij is kapitein in het regiment van Haersholte in garnizoen in Grave. Op 16 april 1743 is hij sergeant majoor titulair te voet en ook daarna verloopt zijn carrière voorspoedig. Op 26

² <https://stadvollenhove.nl/index.php/gebouwen/121-benthuis>

mei 1746 wordt hij in Den Haag aangesteld tot kolonel commandant en luitenant kolonel effectief. Op 26 april 1754 is hij ten slotte generaal majoor van de infanterie.

Op 5 december 1732 wordt kapitein Balthasar van den Clooster namens zijn echtgenoot Margareta Philiberta Hofman van Someren, beleend met:

1. De Cattenlaerse
2. De Holtakkerse,
3. de Bergampse, waarvan met de wederhelft de prior van het klooster Mariendaal bij Arnhem, voorheen is beleend geweest,
4. Die op Berchem
5. De Duitse tiend onder Bommel en de kerkgift daartoe en de smalle tiend aldaar, welke tienden aan haar door de dood van haar moeder, Johanna van Bloemendaal, weduwe van Willem Hofman van Somer, in leven commandeur van Nijmegen, waren aanbestorven, van welke tienden, volgens verklaring van Rutger van Randwijck, die daarmee op 4 november 1641 was verleid, de Holtakkersche en de Bergampse bij anderen in onderleen worden bezeten

Op dezelfde dag krijgt Margareta Philiberta Hofman van Somer octrooi van het Duitse Huis om over hare goederen of de helft daarvan, leenroerig aan het Duitse Huis, te mogen disponeren.³

Balthasar en Benthuis

Er werd, zoals gezegd, nogal eens op papier geschoven met goederen. In 1747 was de havezate Benthuisonderwerp van zo'n handeltje. Het was bedoeld om Balthazar van den Clooster aan een entree in de Staten van Overijssel te helpen, terwijl hij niet het geld had voor een echte havezate. Erv werd op +papier geschoven met goederen, terwijl Benthuis op dat moment slechts zo'n 7500 gulden waard was.

Jonkheer Jan Gerrit Blankvoort, gehuwd met Johanna Baronesse van Haersolte, kocht het op 17 maart 1755 weer van Balthasar terug en werd er in dat jaar van verschreven. In 1761 kwam het ook officieel weer in handen van de familie Sloet.

In 1773 stond het vervolgens te koop: *'Men zal op Maandag den 27 September, des nademiddags ten 2 uuren, op 't Stadhuis te Vollenhove aan de meestbiedende te laten inzetten, en op Maandag den 11 October daar aan volgende, meede des namiddags ten 2 uuren, ter zelfver plaetsen smant (?) en by Palmslag te verkoopen: het Adelyke huis en Havesate BENTHUIS, gelegen in Vollenhove, zynde voorzien met verscheidene ruime Vertrekken en verdere vereiste Commoditeiten, als ook met één spatieuze Tuin, wyders met het daar op leggende **regt van verschryvinge in de Ridderschap** van de Provintie van Overijssel, en verdere daar toe gehorende Regten en Geregtigheden; nader onderrigting by Mr. W. J. NESSINK, Schout te Vollenhove, en by Mr. R. SANDBERG, Advt. te Zwolle.'*

Op 8 mei 1775 verklaren zijn erven verkocht te hebben aan A. H. A. C. Baron Van Haersolte tot Staveren⁴ "het adellijk huis en havezate Benthuis, gelegen binnen deze stad op de hoek van de

3

<https://www.geldersarchief.nl/bronnen/archieven?mivast=37&mizig=210&miadt=37&miaet=1&micode=0460&minr=29926131&miview=inv2&milang=nl>

⁴ Zie voor een mogelijke identiteit van deze A.H.A.C. het hoofdstuk over de Groote Weede.

Groene- en Bentstraat met de daarachter gelegen hof en met het recht van verschrijving in de Ridderschap dezer provincie, bezwaard met 2 vuursteden en een jaarlijkse uitgang van 10 stuivers ten voordele van de stad en een gelijk bedrag ten voordele van de wezen van Vollenhove, na verkregen goedkeuring van Ridderschap en Steden volgens hun besluit van 12 april 1775".

Het stadsbestuur was enigszins ontstemd, dat deze onderhandse verkoop zonder hun voorkennis was geschied.

Carel Willem Baron van Haersolte, heer van Stavereen, verkocht de havezate op 20 juni 1791 aan de kapitein Jacob Carel Frederik Baron Van Heerdt (en burgemeester van Kampen)ven echtgenote Helena Louise van Braam, dochter van vice-admiraal Jacob Pieter van Braam en Ursuline Martha Feith.⁵ Deze huwde voor de tweede maal in 1810, nu met Anna Judith, baronesse Sloet tot Lindenhorst. Hij werd van Benthuis verschreven in 1792.

Met de komst van de Bataafse Republiek in 1795, met 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' vervielen alle voorrechten van de adel. Kapitein van Heerdt verkocht Benthuis op 19 augustus 1809 aan J. van Son uit Amsterdam.

In 1811 bleek het te zijn gehuurd door de gemeente voor het onderbrengen van 'gendarmes' – dat zullen de gemeentelijke veldwachters zijn geweest. Hetzelfde jaar werd het verkocht aan Anthony Baron Sloet tot Oldruitenborgh, met de conditie dat de gendarmes kunnen blijven.

In 1840 is Benthuis al voor een deel gesloopt. Het huis dat nu op die plek staat, is later gebouwd.⁶

⁵ https://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_Carel_Frederik_van_Heerdt

⁶ https://stadvollenhove.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=144&catid=16